

פרס בן-צבי תשמ"ט לפרופסור דב נוי על מפעל חיים

השופטים להענקת פרס בן-צבי תשמ"ט — הפרופסורים חיים בינארט (יו"ר), יהודה ניני ועלי יסיף — החליטו פה אחד להמליץ על מתן הפרס לפרופ' דב נוי על מפעל חייו בחקר הפולקלור של קהילות ישראל. ואלה נימוקי השופטים:

הקמת מדינת ישראל והעליות הגדולות שבאו בעקבותיה יצרו תנאים היסטוריים וחברתיים ייחודיים בתולדות עם ישראל. מחד גיסא התגבשה תחושה של דחיפות לאסוף, לתעד ולחקור את מורשת עדות ישראל — שבמזרח ובמערב — שאבדו או נתערערו במלחמת-העולם. ומאידך גיסא קמה והיתה במדינה הצעירה תופעה שאין דומה לה, של קיבוץ גלויות יהודי, שמשמעותו נתבטאה בריכוז נקודת זמן ומקום אחת של עדות ישראל השונות — כל עדה ותרבותה המיוחדת. כל אחת מהן שאפה להשתנות במהירות, ולהתאים עצמה למציאות הישראלית החדשה, שעימה נפגשה. דב נוי, ששב באותן שנים ממרכז לימודי הפולקלור בעולם המערבי, מאוניברסיטת אינדיאנה בבלומינגטון, נטל על עצמו אתגר גדול: להגשים את המשימות המדעיות שהעמידו התנאים החדשים שנתהוו עם קום מדינת ישראל.

פעולתו הראשונה, בעלת השלכות מרחיקות לכת על מחקר הפולקלור של עדות ישראל ותרבותן, היתה ייסוד 'ארכיון הסיפור העממי בישראל' בחיפה. פרופ' נוי תפס כבר באותן שעות גדולות, שיש לאסוף ולתעד את סיפורי העם של העדות השונות. זאת, לפני שהמסורות העשירות שהובאו מן התפוצה תשכחנה או תעבורנה תהליכי אקולטוראציה חריפים בהתנגשותן עם המציאות הישראלית החדשה. פרופ' נוי יזם הקמה של רשת רשמים צפופה, שנתפרשה על כל הישובים במדינת ישראל — ותיקים כחדשים — אשר רשמו סיפורי-עם מכל העדות, ואלה נמסרו לקיטלוג ולשימור בארכיון. במשך כ-30 שנות קיומו של 'ארכיון הסיפור העממי בישראל' נאספו בו כעשרים אלף סיפורים, עיקרם מעדות-המזרח, ולכן יש לראות בו את אחת מפעולות ההצלחה החשובות של התרבות היהודית בדורות האחרונים.

פרופ' נוי ראה בחומר שנאסף בארכיון תשתית לחקר הפולקלור היהודי, ופירסם למעלה ממאתיים חיבורים מדעיים — ספרי מחקר, פירסומי טקסטים ומאמרים, המבוססים בעיקר על החומר המצוי בארכיון. מחקריו העמידו את חקר הפולקלור היהודי על בסיס מדעי איתן, ששינה לחלוטין את פני המקצוע. אין תחום בחקר הפולקלור היהודי שהוא לא פעל בו: ספרות עממית לסוגיה וגונויה, מנהג ואמונה עממית, אמנות ומוסיקה עממית, חקר חגי ישראל ומחקר תולדות הפולקלוריסטיקה היהודית.

במשך כל שנות פעילותו המדעית גילה פרופ' נוי הן מנהיגות מדעית וזן מודעות חברתית מרשימה. הוא חתר להפוך את חקר תרבותן של עדות ישראל לנחלת כל המוסדות המדעיים בארץ. תלמידיו הרבים מרביצים את תורתו באוניברסיטאות במדינת ישראל ובחוקי-לארץ, והם שהפכו את המחקר וההוראה של הפולקלור היהודי לנושא חיוני ומבוקש בארץ ובתפוצות. כך הופצה בעולם מסורת תרבותית רבת-אנפין, בזכות פעילותו הנמרצת — המדעית והחברתית של פרופ' נוי.